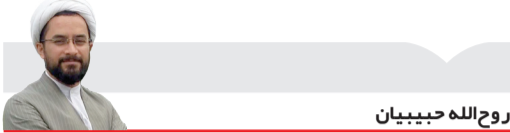

۵ نکته در باب اظهارنظر استاد سیدکمال حیدری راجع به آثار ویروس کرونا در جهان غرب و در میان متدینان

افسوسی بر بزرگی

روح‌الله حبیبیان

استاد سطوح عالی حوزه علمیه قم و معاون علمی مجموعه مدارس حوزوی مشکات

از زمانی که نگارنده این سسطور با اشتیاق مباحث علمی استادسیدکمال حیدری در شبسبکه الکوثر را دنبال می کرد و از استدلال‌ها و استشهاد‌های آن مشعوف می شد قریب ۱۴ سال می گذرد، در طول این سالیان شایعاتی درخصوص دیدگاه‌ها و رویکرد‌های خاص ایشان به گوش می‌رسید و بعضا نظرات شادّ این استاد گرانقدر در رسانه‌های علمی و عمومی منتشر می شد که موجب تعجب و احياناً نگرانی می شد اما در چند سال اخیر در پس نظرات گوناگون و دیدگاه‌های خاصی که از ایشان در رسانه‌های عمومی و به‌ویژه توسط پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حضرت ایشان در رسانه‌ها منتشر می شود جز افسوسى بر مآل چنین عالمی نمی توان از جان برآورد.

در تازه‌ترین اظهارنظر و ارائه دیدگاهی که از جانب استاد حیدری در سایت دفتر ایشان منتشر شده و در رسانه‌های عمومی بازناب یافته مقوله بیماری کرونا و پیامد‌های شیوع آن در حوزه اندیشه‌ورزی جهان غرب و همچنین بین متدینان مورد توجه قرار گرفته است؛ایشان در این سخنرانی که در ۲۷ تیرماه ۹۹ ایرادشده کرونا را دارای برکاتی قلمداد می کند؛ از جمله آن برکات اینکه این ویروس از یک طرف موجب شکسته شدن غرور انسان خود خدا انگار غربی شده و توانسته با برهم زدن معادلات انسان غربی غرور علمی او را در تسخیر طبیعت پایمال کند و از طرف دیگر تعریف رسمی مراکز دینی اسلامی و غیراسلامی را به زمین زده است، زیرا مراکز دینی جهان امروزه پاسخی برای این پرسشی که چرا کرونا این گونه جولان می دهد و دین، کاری برای در امان ماندن از آن ارائه می دهد، ندارند.

در ادامه ایشان متمرکز بر نگاه درون مذهبی شیعه، نقدا را توسعه داده و از اینکه در وضعیت کنونی چرا امام زمان کمکی به حل این مشکل در جامعه شیعه نمی کند یا چرا دینداری ما وجه امتیازی در مواجهه با این بلیه در برابر بی دینان رقم زده است.

در خصوص این سخنان اساتید و فضلا از حوزه و دانشگاه کانی را در رد و نقد نگاشته‌اند که اندکی بر آن می افزایم و نکته‌ای را نگفته با بازگو می کنم:
۱- در خصوص پایمال شدن غرور انسان غربی توسط کرونا باید گفت هرچند اثرات جدی این ویروس و پاندمی آن بر حیات عمومی بشریت آتقدر بوده که آثار آن تا سال‌ها مورد بررسی قرار می گیرد اما فرآغ از این جهات اقتصادی و اجتماعی همچنین جنبه غفلت زدایی این حادثه، امروزه انسان غربی دیگر خود خدا نگاری و غروری جاهلانه همچون سده‌های گذشته ندارد؛ پیش از صدها سال است انسان اندیشه‌ورز و علم‌محور (Scientist) دریافته است که در برابر بخش قابل توجهی از پدیده‌های طبیعی غول‌ا‌هی جز صبر و کرش ندارد، توفان‌های سهمگین، آتشفشان‌ها، سونامی‌های مخرب و حتی بیماری‌های جدید که هزارگ‌های روماتیمی می‌شوند، گونه‌هایی از قدرت طبیعتی‌ برای به خطر انداختن حیات ایده‌آل انسان امروز هستند که پاسخ درخوری برای آن به دست نیامده و انسان متمدن غربی تاحد زیادی با این امور کنار آمده است.

رواج ساخت و خرید پناهگاه‌های زیرزمینی شخصی که بتوان حتی چند سال بدون نیاز به جهان بیرون در آن زیستت و از خطرات بیرونی در امان ماند، در میان متمولان و سیاستمداران غربی به روشنی حاکی از این نگرانی و احساس خطر جدی است.

انسان امروزیین خوب می داند خطرات گوناگون طبیعی و حتی بیماری‌های ناشناخته نظیر سارس، ایولا، کرونا و … در کمین است، تنها تفاوت جدی کرونا با سایر بیماری‌ها، گستره غیرقابل کنترل آن و تاثیر غیرقابل پیش‌بینی است که بر اقتصاد و شئون مختلف حیات در کره زمین گذاشته که بشر را نسبت به ضعف‌های خود در مهار و جلوگیری از پاندمی این قبیل بیماری‌ها پیش از پیش آگاه کرده است.

به احتمال زیاد در مدت زمانی کوتاه شاهد خواهیم بود که همین بشر به اصطلاح مغرور همانند نمونه‌های مشابه بیماری‌های حاد تنفسی راهکار پیشگیری و درمان کرونا را کشف کرده که در این صورت با مدعیان استاد حیدری در ارتکاب زنیانی بر غرورش افزوده می شود این از برکات کرونا نیست. به علاوه کووید-۱۹ خطراتی به مراتب کمتر از بیماری‌هایی چون ایدز دارد، چون ویروس کرونا در ۹۵ درصد افراد خطر جدی را ایجاد نکرده و حداکثر در چند هفته مرتفع می‌شود، در حالی که با مثبت شدن ایدز در یک انسان دیگر راهی برای درمان وجود ندارد و تنها می توان بیماری را کنترل کرده و از سرعت انتشار آثار مخرب آن در بدن جلوگیری کرد؛ با این بیان باید پرسید آیا بیماری ایدز که از کشف رسمی آن حدود ۴۰ سال می گذرد و تاکنون بیش از ۳۰ میلیون کشته‌ا از بشریت گرفته است و هنوز هیچ دارویی رسمی و قطعی برای درمان آن کشف نشده بیشتر از کرونا غرور علمی انسان غربی را پایمال نکرده است؟

۲- درخصوص زیرپا گذاشته شدن قرائت رسمی از دین جدی ترین اشکال بر این مدعائ آن است که رسمیت این گزاره از کجا به دست آمده است؟ کدام مرجع و مرکز معتبر دینی این ادعا را مطرح کرده است که دین موجب تحقق تمایزی روشن در زندگی دنیایی دینداران در کنار غیرمعتقدان به دین خواهد بود؛ بله این ادعا که دینداری و عمل درست و کامل به دستورات دینی موجب تحقق سعادت‌ی رزوا افزون و متمایز در زندگی دنیایی بشر می‌شود حقیقتی صحیح و قابل دفاع است اما وقتی به شهادت خود متدینان، آموزه‌ها و هدایت‌های دینی در خوشبینانه‌ترین حالت به‌طور حد اقلی در جوامع به اصطلاح دینی جریان دارد، چگونه می‌توان توقع داشت تمایزی بین و غیرقابل انکار در مقام مقایسه دو جامعه دینی و غیردینی ظهور و بروز داشته باشد.

البته به واسطه همین اجرای حد اقلی آموزه‌های دینی، تفاوت محسوس اینا‌ها و فداکاری‌های بی نظیر در کمک مالی و خدماتی و حتی بذل جان در مسیر مقابله با این باری عمومی در جامعه دینی مشاهده می‌شود و به وضوح می‌توان دید که چگونه این رویکرد مومانه موجب کنترل شدن بیماری و تسلط سیستم درمانی یک کشور بر اوضاع می‌شود، امری که

اندیشه

تحلیل دیدگاه جناب آقای حیدری بر قرائت رسمی از دین و علم گرایی محض در دنیای غرب دفاع از دین راستین

کریم سیاوشی

استاد علوم قرآن دانشگاه بوعلی سینا

چندی پیش کلیپی از جناب آقای سیدکمال حیدری از اساتید برجسته علوم دینی تحت عنوان «چالش‌های پیش‌روی دین و مدرنیته در مواجهه با کرونا» در شبکه‌های مجازی منتشر شد. (۱۳۹۹/۰۴/۲۷) منتشر شد. ایشان در این سخنرانی کوتاه دو جهت گیری مهم را مورد نقد قرار می دهد. از آنجا که یکی از جهات مورد نقد وی، قرائت رسمی از دین و نوع دینداری مسلمانان عصر کنونی بوده، و این امر بازخورد منفی در میان پیروان مکتب اهل بیت(ع) داشته است، در ذیل دلایل انتقادات وی از قرائت رسمی از دین ونیز نقدی از علم گرایی محض در دنیای غرب، از دیدگاه صاحب این قلم مورد تبیین و تحلیل قرار می گیرد.

نقد اول آقای حیدری:

یکی از برکات شیوع ویروس کرونا آن بود که قرائت رسمی از اسلام را در حوزه‌های علمی شیعه و سنی به زمین زد. مدعیان اسلام در برابر ویروس کرونا چه چیزی برای گفتن دارند؟ راه‌حل شما چیست؟ اثر دعا، توسل، اعتقاد به مهدویت و … کجاست؟ امتیاز مکتب اهل بیت در برابر ویروس کرونا چیست که سایر ادیان و مکاتب ندارند؟ شما (مسلمانان و مدافعان مکتب اهل بیت) چه امتیازی نسبت به آنها دارید که چینی‌ها و کره‌چونی‌ها ه آن امتیاز را ندارند؟ چین و کره‌چونی که این مشکل کرونا را بهتر از ما حل کرده‌اند، پس وجه امتیاز مکتب اسلام [مکتب ا]هل بیت نسبت به حل این مشکل چیست؟

نقد دوم آقای حیدری:

«یکی دیگر از برکات شیوع ویروس کرونا آن است که توانست کل غرور انسان غربی را پایمال کند. انسان غربی با پیشرفت‌های علمی خود ادعای ربوبیت می کرد «أنا ربکم الأعلى» می گفت و مطرح می کرد که اینک کل قوانین عالم طبیعت مستخر من است. بر فرض، درست است که خدا جهان را خلق کرده است ولی مستخرمدر جهان طبیعت اینک منم، کرونا توانست، غرور این انسان غربی را بشکند.»

تبیین و تحلیل:

تا گفته پیداست که آقای حیدری در سخنرانی اخیر خویش همزمان دو آسیب متفاوت را مورد توجه قرار داده است؛ آسیب‌شناسی نوع دینداری مسلمانان و آسیب‌شناسی جنبوی محسوب می‌شود یا نمی‌شود. با این بیان احتمال اثرات مثبت این امور معنوی – چنان که در باورهای دینی ما به نحو جزه العله دیده می‌شود – ممکن است در این بالای عمومی نیز نقش جدی خود را ایفا کرده باشد و همین احتمال استدلال مخدوش شدن باورهای دینی را باطل می کند.
۵- کرونا و آثار منفی آن به پایان خواهد رسید، اما اثرات مخرب برخی اظهارنظر‌ها در اعتقادات توده جامعه امری نیست که به آسانی قابل تدارک و جبران باشد؛ این همان افسوسی است که باید به رویه نادرست استاد محترم جناب سیدکمال حیدری (حفظه الله) ایراز داشت که برخلاف سنت سلف در احتیاط و حزم کامل در طرح مباحث شادّ و مخالف با نظر مشهور متکلمان و فقها در امور گوناگون معرفتی و اعتقادی اظهارنظر کرده و از انتشار وسیع آن ایایی نندارد؛ امری همچون رجعت، عصمت، حجاب، حقوق زنان، تعهد و تقوای بزرگان سلف همچون شیخ مفید، اعتبار تراث شیعه و … امری هستند که به‌گونه‌ای بسیار خام توسط دفتر ایشان در رسانه‌ها منتشر شده و موجبات ایجاد ابهام و تردید و تزلزل در باورها و اصول و امهات شئون اعتقادی و عملی را برای کسانی که ورودی عمیق در مباحث نذراند فراهم آورده است. در تاریخ شیعه کم نبوده‌اند بزنگانی که بنا بر مصالحی حتی آثار ارزشمند علمی خود را از خوف استفاده‌های ناصواب و احتمال بروز آسیب در ایمان و باور عموم مخاطبان از بین برند یا تنها به خواص از شاگردان مورد اعتماد خویش منتقل کردند تا بعد از احراز کامل صحت و سقم، در موقعیت مقتضی به بدنه جامعه علمی عرضه شده و موجبات تصحیح یک مسیر علمی را فراهم کند.

سزاوار است دیدگاه‌های استاد حیدری – که در یک استقرای اجاملی می‌توان گفت در طول زمان هواره به دلیل همین رویکرد غلط از عمق و ارزش استدلالی آن کاسته شده – قبل از هر چیز در جمعی از فضلا و مدققین – و نه جمع محدود شاگردان اراد تمند- طرح شود و مورد بررسی کامل قرار گیرد و سپس در فرض اتقان و حذف آسیب‌های احتمالی در فضای علمی حوزه‌های علمیه مطرح شود تا برکات رشد و شکوفایی علمی و آزاداندیشی شیعی در زمان مناسب شامل حال جامعه اسلامی شود.

رسیدن به مقصد آن راه را هم نباید داشته باشند. یک فرد ماتریالیست با یک ملت ماتریالیست اگر راه دنیای خودش را درست طی کند (قرآن می‌گوید) به مقصد دنیای خودش می‌رسد، اما یک ملت خدانشناس اگر همان راه دنیا را غلط طی کند به مقصودش نمی‌رسد. به همین دلیل یک ماتریالیست وقتی که به طرف خدا نرفته و راه به‌سوی خدا یعنی راه تقرب به حق و راه بهشت را و این که سعادت آن جهانی را هم داشته باشد، نرفته است اصلا توقع چه چیزی را دارد؟! همین‌طور که ما در دنیا نباید انتظار سعادت راه نرفته را داشته باشیم، در آخرت هم نباید چنین انتظاری داشته باشیم.» (۴)

و اینجاست که باید گفت:

پس عزابر خود کنید ادای خفتگان!

ز آن که بد مرگی است این خواب گران

بر دل و دین خرابت نوحه کن

که نمی‌بیند جز این خاک کهن! (۵)

از سوی دیگر، جناب آقای حیدری به جهت گیری صرفا علمی دنیای غرب- که به دور از معنویت و پیوند با خالق هستی است- می‌تازد و آن را به‌شدت مورد نقد قرار داده است. این انتقاد به نوع نقدی که وی بر جوامع اسلامی مطرح می‌کند، متفاوت است و از آنجائشآت می‌گیرد که مکتب اومانیتسم که در سده‌های اخیر و پس از زنسانس در دنیای غرب بنا نهاده شد و بر اساس آن انسان به‌اصطلاح جانشین خداوند قرار داده شد و کوشش شد تا انسان تنها با دست با کفایت خویش و بی‌نیاز از خداوند به پیشواز همه مسائل و مشکلات جهان هستی برود و خود را محور هستی قرار دهد!

باید گفت که دنیای مادی و به‌اصطلاح انسان گرای غرب

علی‌رغم همه پیشرفت‌های علمی و صنعتی که بدان دست

یازیده، تا کنون نتوانسته خود را از بسپاری از ابتلائات و متجلب‌ها برهانند چنانکه در برابر ویروس کرونا نیز همچنان در حالت تلفات دادن و شکست خوردن است.

البته مفهوم این نقد آن نیست که پیشرفت‌های علمی و تکنولوژیکی دنیای غرب مورد انتقاد آقای حیدری باشد؛ بلکه به‌نظر می‌رسد مفهوم نقدی که وی بر ساینستس‌ها و اومانیتس‌ها وارد می‌کند آن است که علم و تکنولوژی هرچند برای زندگی خوب و لازم است و اشکالی ندارد که انسان درصد شکرش امور و اسباب نا شناخته عالم و بهره‌برداری از فناوری‌های جدید برای زندگی مناسب‌تر و آسان‌تر باشد؛ لکن این پیشرفت‌های علمی و تکنیکی نباید انسان را چنان مست و مغرور کند که وی را از مبدا و منشأ هستی و خالق خویش محروم و منزوی کند و متکبرانه و فرعون وار کوس «أنا ربکم الأعلى» سر دهد و از هواها و هوس‌های خویشتن، خود شانه‌های بسیاری از این ضعف و زبونی را به روشنی می‌بینیم. اهل سنت به‌یک‌گونه به این مصائب مبتلا هستند و جامعه شیعی نیز به‌صورتی دیگر. متأسفانه باید اذعان کرد که بیشتر علمای اسلام، از جمله بسیاری از علمای شیعه، نه خود به‌درستی با حقه و فهم عمیق از اسلام آشنا هستند و نه توفیق چندانی در ترویج و تبلیغ راست و درست آموزه‌های اسلام داشته‌و دارند. به‌قول یکی از منتقدان سرشناس که‌در تلویزیون هم بسیار مجال حضور دارد، «در میان شیعیان گویی اسلام در زیارت و عزاداری خلاصه شده است و اگر مسلمان شیعه این دو کار را به‌جا آورد شرط مسلمانی را به‌جا آورده و به رضایت خداوند و اولیای او دست یافته است.» لذا می‌بینیم که در میان آنها انواع و اقسام بی‌تقوی‌ها و ناراستی‌ها و کج‌روی‌ها شایع است و در امور مختلف اداری و آموزشی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کم پیش می‌آید که کارها بر اساس تقو و وجدان و حسن و حسن مسئولیت‌پذیری و توجه به حق الناس پیش رفته و امور را به‌طرزی شایسته و بایسته به سرانجام برسانند (الاقلیل ممن رحمهم الله). دروغ نقل و نقل شایع هر محفل و مجلسی است. حال آنکه کسی که پیرو امری است که می‌فرماید هرگز یک دروغ در طول زندگی نگفته است، چرا باید این مقدار دچار کج‌روی و انحراف در کردار و رفتار باشد؟ پس جایگاه آموزه «معاشر الشیعه کونوا لئنا ربیّاً ولا تکونوا عینیّاً شیئاً» (۱) کجا رفته است. اوصاف شیعه که در روایات آمده، برای چه کسانی مطرح شده است و …

اینجاست که باید گفت یا صرف زیارت و عزاداری و راهیمیالی اربعین چیزی درست نخواهد شد و عزت و افتخار راستین و کامل به اردوگاه شیعه بازنخواهد گشت، بلکه مقدم بر همه این امور، شناخت ژرف آموزه‌های قرآن و کلام معنومین و گانه‌نهادن در جای پای آن اسوه‌های راستین تا حد مقدر است که می‌تواند موجب نجات ما از آسیب‌های مطروحه و برکشدن ما به جایگاهی که سزاوار آن هستیم و خداوند در کتاب کریم خویش وعده آن را به ما داده، شود «وانتم الاعْلونَ اِن کُنتُم مؤمنینَ.» (۲) در این راستعا علمان مسلمان و از جمله روحانیون شیعه باید به‌گونه‌ای متفاوت از گذشته به کسب دانش و منش بردانند تا نیتانند بنه‌گونه‌ای متفاوت از گذشته به پرورش وره نمود خلاق بریزند. از نظر این حقیر امام موسی صدر، آیت‌الله ههشتی، استاد مطهری و افراد معدود دیگری از علمای شیعه نمونه‌هایی از این عالمان برجسته و شایسته هستند. سخنی از شهید مطهری را پایان بخش این قسمت‌قرار می‌دهم. ایشان درباره مشکل اجتماعی که جامعه اسلامی ما با آن مواجه است، می‌گوید: «عدالت یعنی حسن روابط اجتماعی و ظلم، گسیختگی روابط اجتماعی است. حال اگر یک ملتی مسلمان و پایمان باشند، خدانشناس به‌قول خودشان باشند، خودشان را ملت قرآن حساب کنند و فریاد صدر، آیت‌الله ههشتی، استاد مطهری و افراد معدود دیگری از علمای شیعه نمونه‌هایی از این عالمان برجسته و شایسته هستند. سخنی از شهید مطهری را پایان بخش این قسمت‌قرار می‌دهم. ایشان درباره مشکل اجتماعی که جامعه اسلامی ما با آن مواجه است، می‌گوید: «عدالت یعنی حسن روابط اجتماعی و ظلم، گسیختگی روابط اجتماعی است. حال اگر یک ملتی مسلمان و پایمان باشند، خدانشناس به‌قول

خودشان باشند، خودشان را ملت قرآن حساب کنند و فریاد صدر، آیت‌الله ههشتی، استاد مطهری و افراد معدود دیگری از علمای شیعه نمونه‌هایی از این عالمان برجسته و شایسته هستند. سخنی از شهید مطهری را پایان بخش این قسمت‌قرار می‌دهم. ایشان درباره مشکل اجتماعی که جامعه اسلامی ما با آن مواجه است، می‌گوید: «عدالت یعنی حسن روابط اجتماعی و ظلم، گسیختگی روابط اجتماعی است. حال اگر یک ملتی مسلمان و پایمان باشند، خدانشناس به‌قول

خودشان باشند، خودشان را ملت قرآن حساب کنند و فریاد صدر، آیت‌الله ههشتی، استاد مطهری و افراد معدود دیگری از علمای شیعه نمونه‌هایی از این عالمان برجسته و شایسته هستند. سخنی از شهید مطهری را پایان بخش این قسمت‌قرار می‌دهم. ایشان درباره مشکل اجتماعی که جامعه اسلامی ما با آن مواجه است، می‌گوید: «عدالت یعنی حسن روابط اجتماعی و ظلم، گسیختگی روابط اجتماعی است. حال اگر یک ملتی مسلمان و پایمان باشند، خدانشناس به‌قول

خودشان باشند، خودشان را ملت قرآن حساب کنند و فریاد صدر، آیت‌الله ههشتی، استاد مطهری و افراد معدود دیگری از علمای شیعه نمونه‌هایی از این عالمان برجسته و شایسته هستند. سخنی از شهید مطهری را پایان بخش این قسمت‌قرار می‌دهم. ایشان درباره مشکل اجتماعی که جامعه اسلامی ما با آن مواجه است، می‌گوید: «عدالت یعنی حسن روابط اجتماعی و ظلم، گسیختگی روابط اجتماعی است. حال اگر یک ملتی مسلمان و پایمان باشند، خدانشناس به‌قول

۱. شیخ صدوق، الاغانی، تهران: کتابچی، چاپ ششم، ۱۳۷۶ ش.ص: ۴۰۰.
۲. شیخ طوسی، الاغانی، قم: دارالتفاه، چاپ اول، ۱۴۱۴ ق.ص، ۴۴۰.
۳. آل عمران: ۱۳۹
۴. حدید: ۲۵
۵. مرتضی مطهری، آشنایی با قرآن، تهران، صدرا، چاپ بیست‌وهشتم، ۱۳۸۹ ق.ج، ۴ صص: ۱۳۹-۱۳۸
۶. مولوی، مثنوی معنوی، دفتر ششم.
۷. الجاثیه: ۲۳
۷. علامه طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، بیروت: موسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۳۹۰ ق.ج، ۴ صص: ۸۹-۱۱۶-۱۱۷
۸. انعام: ۴۲
۹. مؤمنون: ۹۶